

Pasibaigus metams yra rengiamos metinės finansinės ataskaitos. Jau ne vienerius metus įmonės yra kritikuojamos, kad finansinių ataskaitų kokybė prasta ir ši atsakomybė krenta tiek ant įmonių vadovų, tiek ir ant vyriausiųjų finansininkų-buhalterių pečių. Kaip galima šį trūkumą pašalinti?

Kol įmonių vadovai aiškiai nesupras, kad įmonių finansinės ataskaitos yra labai svarbios tiek išorės vartotojams, tiek ir pačiai įmonei, pokyčio tikėtis neverta. Pandemija labai aiškiai atskleidė šio neteisingo suvokimo pasekmes: kai įmonės negavo valstybės paramos pandemijos padariniams kompensuoti, tuomet ir susimąstė – kodėl jų įmonės yra laikomos „sunkumų patiriančiomis įmonėmis“ dėl nepakankamo nuosavo kapitalo, kurioms parama nepriklauso.

Kiekviena įmonės balanso eilutė savaip svarbi

Tada tapo aišku, kaip svarbu „prižiūrėti“ nuosavą kapitalą. Jeigu jis yra priartėjęs prie kritinės ribos (kai nuosavas kapitalas yra mažesnis už pusę įstatinio kapitalo), būtina nedelsiant priimti sprendimą, kaip susidariusią padėtį ištaisyti ir kuo skubiau atkurti nuosavo kapitalo sumą.

Tačiau įmonės balanse yra ir kitų eilučių, kurių kiekviena yra savaip svarbios. Vienos parodo turto, kitos – įsipareigojimų, trečios – nuosavybės vaizdą. Jų visumą analizuojant, galima padaryti labai daug išvadų: ar verta šiam verslo partneriui suteikti mokėjimo atidėjimą arba, apskritai, verta pradėti bendradarbiavimą su šiuo verslo partneriu ir panašiai.

Mokesčių administratorius yra ne kartą pabrėžęs, kaip svarbu bendradarbiauti su skaidriai veikiančiais verslo partneriais, ir įmonių vadovybė turi suprasti, kad bent vieno sandorio sudarymas su „netinkamos reputacijos“ verslo partneriu dar ilgai gali kelti problemų ateityje.

Todėl verta priminti, kad du asmenys, pasirašantys įmonės finansines ataskaitas, yra atsakingi už jų kokybę. Įsigaliojus naujam Finansinės apskaitos įstatymui (nuo 2022 m. gegužės 1 d.), atsiras ir valstybinė finansinių ataskaitų kokybės kontrolė. Tai reiškia, kad už neteisingai parengtas finansines ataskaitas kalti asmenys sulauks ir realių baudų.

Sąvokos „apskaitos politika“ nebeliks

Kiek apskaitos politika lemia finansinių ataskaitų kokybę? Visus 100 procentų. Juk pasirinkus netinkamą ar neapgalvotą apskaitos politiką, tam tikros įmonės finansinės ataskaitos gali būti mažiau patrauklios nei tos įmonės, kuri kruopščiau apgalvojo kiekvieną

ūkinę operaciją ir pasirinko jos dydį, vadovybės lūkesčius, veiklos rūšį „atliepiančią“ apskaitos politiką.

Pateiksiu pavyzdį: viena transporto įmonė naujiems vilkikams nustatė 4 metų nusidėvėjimo normatyvą, o kita – atsižvelgė į realų vilkiko nusidėvėjimo laikotarpį ir nustatė 8 metų nusidėvėjimo normatyvą. Turbūt atsakymas labai aiškus, kurios įmonės balansas ir pelno (nuostolių) ataskaita atrodys patraukliau. Aišku, kad tos, kurios ilgalaikio turto nusidėvėjimo laikotarpis yra arčiau realaus. Taigi, per metus bus priskaičiuojama mažiau nusidėvėjimo sąnaudų bei veiklos rezultatas bus geresnis, o ilgalaikio turto likutinė vertė bus arčiau tikrosios.

Kitas pavyzdys yra apie tai, kaip tinkamai pasirinkta apskaitos politika padeda taupyti apskaitos darbuotojų darbo laiką. Jeigu apskaitos politikoje yra aprašyta, kad statybinėje organizacijoje žaliavos, pristatytos į statybų aikštelę, priskiriamos to statybos objekto savikainai pagal pirkimo sąskaitą, tai registruojant tokią ūkinę operaciją bus atliekamas tik vienas įrašas apskaitoje. Tačiau kita įmonė ir toliau pajamuoja kiekvieną pirktą varžtelį bei sraigtelį ir vėl viską detalčiai nurašo. Taip sugaištama labai daug laiko, o nauda abejotina.

Patarimas toks: verta peržiūrėti visų ūkinių operacijų registravimo tvarką ir, esant reikalui, koreguoti nustatytą apskaitos politiką. Nuo šios gegužės „apskaitos politikos“ sąvokos nebėlika, o naujos redakcijos Finansinės apskaitos įstatyme reglamentuojama, kad subjekto vadovas „nustato ūkinių operacijų registravimo ir vertinimo tvarką“, ir šis apibrėžimas savo turiniu praktiškai atitinka šiuo metu vykdomą apskaitos politiką. Tikėtina, kad nemažai įmonių ir paliks pavadinime sąvoką „apskaitos politika“.

Mokesčių optimizavimas - aktuali tema verslininkams

Šis žodžių junginys yra tikras jaukas verslininkams. Juk kiekvienas nori mokėti mažiau mokesčių. Taigi, nėra nusikaltimas planuoti mokesčius ir jų mokėti tiek, kiek reikia. Vadinasi, pirmiausia sukūrus tinkamą apskaitos politiką ir kruopščiai sutvarkius finansinę apskaitą, mokesčių bazė bus aiški, tiksli ir teisinga. Iš kitos pusės – tam tikri sandoriai gali būti planuojami, siekiant pasinaudoti mokesčių lengvatomis. Pavyzdžiui, jeigu dalis įmonės gaunamų pajamų yra neapmokestinamos, tuomet labai svarbu tiksliai nustatyti ir toms neapmokestinamoms pajamoms tenkančias sąnaudas, kurios turi būti priskiriamos neleidžiamiesiems atskaitymams. Šiuo atveju tinkamai parinkta apskaitos politika suvaidina labai ryškų vaidmenį. Pavyzdžiui, sveikatos priežiūros įstaigoje iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo gautos lėšos yra neapmokestinamos pelno mokesčiu. Tiesa, tas pats gydytojas vienos konsultacijos metu gali suteikti ir mokamas, ir nemokamas paslaugas pacientui. Vadinasi, parinkus labiausiai tinkančią apskaitos politiką, įmanoma ir sutaupyti

pelno mokesčių.

Ir dar, neturi būti išsikeliamas vienintelis tikslas – tik sumažinti mokesčių sąnaudas. Kartais, sutaupius mokesčius, finansinės ataskaitos atrodo gerokai prasčiau. Tarkim, nurašius remonto sąnaudas tais pačiais metais, rezultatas pelno nuostolių ataskaitoje bus daug prastesnis nei šias sąnaudas paskirsčius per ilgesnį laikotarpį. Žinoma, kiekvienai ūkinei operacijai ar priimtam sprendimui visada turi būti tinkamas pagrindas arba, kaip teigia mokesčių administratorius, turi būti taikomas turinio viršenybės prieš formą principas.

Finansinių ataskaitų kokybę įmanoma pagerinti tik darniai apjungus pajėgas: vadovams suprantant, kaip svarbu tiksli ir teisinga apskaita, bei priiimant atsakomybę ne tik už apskaitos politikos parinkimą, bet ir už apskaitos darbuotojų atranką. Finansininkai turi atlikti savo darbą, laikantis teisės aktų reikalavimų ir to, kas numatyta konkrečioje įmonėje. Tiesa, finansinėje ir mokesčių apskaitoje kūrybiškumui yra tikrai kur pasireikšti, nes alternatyvų yra praktiškai kiekvienoje ūkinėje operacijoje. Belieka tik rasti geriausius sprendimus ir prisitaikyti prie laukiančių pokyčių.

Jurgita Navikienė, mokymų įmonės COUNTLINE lektorė

